

Právní pomoc

Předmětem adhezního řízení je soukromoprávní nárok poškozeného a Ústavní soud shodně s Nejvyšším soudem (srov. usnesení ze dne 27. 5. 2021 sp. zn. 25 Cdo 3771/2020) nenachází legitimní důvod pro to, aby při zastupování klientů s totožným soukromoprávním nárokem byla výše tarifní hodnoty rozhodná pro sazbu odměny advokáta podle advokátního tarifu určována jinak pouze v závislosti na tom, zda jde o řízení trestní, nebo o řízení civilní. Případná menší intenzita právní pomoci či neúčelnost úkonů zmocněnce poškozeného v trestním řízení se může projevit v nižším počtu úkonů právní služby, případně jejich povaze (úkon či tzv. půlúkon).

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 2137/23 ze dne 5.12.2023)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele E. K., zastoupeného JUDr. V.C., advokátem, sídlem Ú.n.L., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. června 2023 č. j. 6 To 209/2023-220, za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem, jako účastníka řízení, a Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. června 2023 č. j. 6 To 209/2023-220 bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. června 2023 č. j. 6 To 209/2023-220 se zrušuje.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

2. Z ústavní stížnosti a připojených listin se podává, že usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem (dále jen "okresní soud") ze dne 5. 5. 2023 č. j. 5 T 135/2022-211 bylo rozhodnuto o tom, že odsouzená V. M. je povinna nahradit stěžovateli, který v předmětném trestním řízení vystupoval jako poškozený, náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu majetkové škody a nemajetkové újmy v trestním řízení ve výši 17 133,60 Kč. Zbytek návrhu na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů zmocněnce stěžovatele ve výši 61 564,80 Kč okresní soud zamítl. Důvod, proč okresní soud vyhověl jen zčásti návrhu stěžovatele na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění jeho nároku, spočíval v tom, že stěžovatelův zmocněnec v tomto návrhu vycházel z částky 551 839 Kč, do níž zahrnul nejen soudem přiznaný nárok na náhradu majetkové škody ve výši 81 009 Kč a nemajetkové újmy ve výši 61 412 Kč, ale též částku nemajetkové újmy ve výši 409 418 Kč, jež byla stěžovateli uhrazena plněním z odpovědnosti za škodu z provozu vozidla od komerční pojišťovny Direct pojišťovna a. s. Okresní soud přitom vyšel z toho, že podle § 7 bod 5 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), činí sazba odměny za jeden úkon právní služby 2 060 Kč.

3. Proti uvedenému usnesení okresního soudu podal stěžovatel stížnost (kterou přiložil i ke své

ústavní stížnosti), v níž namítal, že výše odměny za jeden úkon právní služby ve skutečnosti činí 6 820 Kč. Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen "krajský soud") napadeným usnesením stížnost zamítl jako nedůvodnou.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že argumentoval-li krajský soud nepřipustností toho, aby byla odměna zmocněnce stanovována vyšší než odměna obhájce, nezohlednil individuální okolnosti daného případu. Má za to, že je třeba posuzovat každý úkon právní pomoci individuálně, z hlediska jeho náročnosti a účelnosti. Je přesvědčen, že v předmětné trestní věci vykonal zmocněnec všechny úkony účelně a plnil důležitější roli než samotný obhájce. Uvádí, že to byla odsouzená, kdo zavinil navýšení nákladů poškozeného za zmocněnce a kvůli komu musel zmocněnec vyvíjet značnou procesní aktivitu. Krajskému soudu rovněž vytýká, že své rozhodnutí nedostatečně a nesprávně odůvodnil.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, jenž byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

6. Soudkyně zpravodajka si podle § 42 odst. 3 zákona o Ústavním soudu vyžádala spis vedený u okresního soudu pod sp. zn. 5 T 135/2022 a vyzvala účastníka řízení a vedlejšího účastníka řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

7. Krajský soud ve vyjádření zcela odkázal na argumentaci obsaženou v odůvodnění napadeného usnesení.

8. Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem ve svém vyjádření uvedlo, že se s námitkami stěžovatele nelze ztotožnit. Krajský soud se podle něj detailně zabýval účelností úkonů zmocněnce poškozeného. Připomnělo, že krajský soud srovnával odměnu zmocněnce s odměnou, která by náležela ustanovenému obhájci, takže skutečnost, že odsouzenou zastupoval obhájce zvolený, je irelevantní. Tvrzení stěžovatele, že aktivita jeho zmocněnce překonávala aktivitu obhájce i státního zástupce, považuje za zcela subjektivní. Uzavřelo, že krajský soud postupoval v souladu se zákonem a stěžovatele nezkrátil na jeho právech.

9. Odsouzená V. M. se k výzvě nevyjádřila. Protože byla ve výzvě poučena, že nevyjádří-li se, bude to podle § 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu bráno jako vzdání se postavení vedlejšího účastníka řízení, nebylo s ní již dále jednáno.

10. Ústavní soud vyjádření zaslal stěžovateli na vědomí a k případné replice. Ve stanovené lhůtě však Ústavní soud žádnou stěžovatelovu repliku neobdržel.

V. Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

11. Ústavní soud nejprve připomíná, že k otázce náhrady nákladů řízení se ve své rozhodovací praxi opakovaně vyjádřil rezervovaně tak, že spor o náhradu nákladů řízení, i když se může dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující porušení základních práv a svobod. Ústavní soud při posuzování problematiky nákladů řízení, tj. problematiky ve vztahu k

předmětu řízení před soudy vedlejší, postupuje nanejvýš zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech řízení se uchyluje pouze výjimečně, například jestliže zjistí extrémní rozpor s principy spravedlnosti nebo že by bylo zasaženo i jiné základní právo [srov. např. náleze ze dne 12. 5. 2004 sp. zn. I. ÚS 653/03 (N 69/33 SbNU 189) či usnesení ze dne 5. 8. 2022 sp. zn. IV. ÚS 303/02 (U 25/27 SbNU 307) nebo ze dne 28. 6. 2012 sp. zn. II. ÚS 2135/12; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>]. Posuzovaná věc však zásah Ústavního soudu vyžaduje.

12. Krajský soud v napadeném usnesení vyšel z názoru, že nelze souhlasit s tím, aby byla zmocněnci poškozeného přiznávána zjevně nepřiměřená odměna a náhrada nákladů, která by ve svém důsledku třeba i několikanásobně převýšila odměnu obhájce obžalovaného či samotnou náhradu škody přisouzenou v dané věci poškozenému. Dodal, že to platí tím spíše, když zmocněnec vykoná nižší počet vykonaných úkonů právní služby než obhájce. Krajský soud odkázal na ustálenou judikaturu Ústavního soudu, jakož i na některá rozhodnutí obecných soudů (srov. strany 3 až 6 napadeného usnesení).

13. Judikatura Ústavního soudu, na niž krajský soud v napadeném usnesení odkázal [šlo zejména o nálezy ze dne 22. 3. 2022 sp. zn. I. ÚS 1882/21, ze dne 16. 11. 2021 sp. zn. III. ÚS 1033/21 a ze dne 3. 11. 2020 sp. zn. III. ÚS 1255/18 (N 203/103 SbNU 39)], potvrzuje, že jsou obecné soudy oprávněny posuzovat jednak účelnost jednotlivých úkonů právní služby a jednak přiměřenost výše sazby za jednotlivý úkon právní služby. Ústavní soud ani v nyní posuzované věci nehodlá tyto principy v obecné rovině měnit či modifikovat. Nemůže však ponechat bez povšimnutí kritéria, kterými se obecné soudy řídily při úvahách o přiměřenosti výše sazby za úkony právní služby.

14. Jak bylo zmíněno, krajský soud v napadeném usnesení srovnával odměnu zmocněnce poškozeného s odměnou obhájce obžalované. Opomněl však provést jiné srovnání, totiž odměnu zmocněnce poškozeného a odměnu advokáta, která by mu náležela při zastupování žalobce v civilním řízení, jež by probíhalo o identickém nároku na náhradu majetkové škody a nemajetkové újmy. Nelze totiž přehlížet, že předmětem adhezního řízení je soukromoprávní nárok poškozeného, a je tak logické usilovat o sjednocení soudní praxe v adhezním a občanskoprávním řízení.

15. K tomu přistoupil Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 27. 5. 2021 sp. zn. 25 Cdo 3771/2020 (uveřejněným pod č. 12/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), a tyto závěry byly aprobovány i v nejnovější judikatuře Ústavního soudu, a to v usnesení ze dne 14. 2. 2023 sp. zn. I. ÚS 198/23 a na ně navazujícím usnesení ze dne 31. 10. 2023 sp. zn. IV. ÚS 2214/23 (druhé z uvedených usnesení pochopitelně krajský soud zohlednit nemohl, neboť v době jeho rozhodování neexistovalo).

16. Ústavní soud nenachází legitimní důvod pro to, aby při zastupování klientů s totožným soukromoprávním nárokem byla výše tarifní hodnoty rozhodná pro sazbu odměny advokáta určována jinak pouze v závislosti na tom, zda jde o řízení trestní, nebo o řízení civilní. Jistě nelze přehlížet, že poškozený a jeho zmocněnec mají v trestním řízení při prosazování nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení často ulehčenou úlohu, neboť je oprávněnost tohoto nároku do značné míry (resp. někdy i v plné míře) objasňována činností orgánů činných v trestním řízení. Pak ovšem adekvátní řešení menší intenzity a významu činnosti advokáta - zmocněnce spočívá zásadně v redukci počtu úkonů právní služby (posuzování jejich účelnosti), popř. povahy takového úkonu (úkon či tzv. půlúkon), nikoli v redukci výše tarifní hodnoty rozhodné pro sazbu odměny.

17. Postup obecných soudů v posuzované věci byl v rozporu s uvedenými principy. Krácením výše tarifní hodnoty pro sazbu odměny zmocněnce stěžovatele byl vytvářen nedůvodný rozdíl v honorování advokáta prosazujícího soukromoprávní nárok poškozeného v adhezním řízení oproti tomu, jak by byla činnost téhož advokáta honorována při uplatňování téhož nároku v civilním řízení.

Vznikl tak nedůvodný rozdíl ve výši nahrazovaných nákladů na právní zastoupení poškozenému, který uplatňuje soukromoprávní nárok v adhezním řízení, a poškozenému, který se téhož nároku domáhá v občanskoprávním řízení.

18. Ústavní soud má určité pochopení pro úvahy obecných soudů vycházející z předpokladu, že by zmocněnec poškozeného neměl být odměňován (třeba i výrazně) lépe než obhájce obviněného. Problém však spočívá v tom, že tento přístup, snažící se zamezit vzniku nerovnosti mezi dvěma subjekty (zmocněncem a obhájcem), vede k nerovnosti mezi jinými dvěma subjekty (mezi zmocněncem poškozeného v trestním řízení a advokátem zastupujícím žalobce v civilním řízení). Nutno navíc podotknout, že v závislosti na konkrétním předmětu a průběhu řízení by někdy mohla výhodnější odměna připadat advokátovi v civilním řízení, jindy zase advokátovi vystupujícímu v pozici zmocněnce poškozeného v trestním řízení.

19. Nejvyšší soud výše zmíněným usnesením uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek vyložil, že při stanovení odměny za jeden úkon právní služby (v souvislosti s nárokem na náhradu nemajetkové újmy) je třeba i pro adhezní řízení vycházet z tarifní hodnoty v paušální výši 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu. Jelikož v nyní posuzované věci představovala část přiznané náhrady újmy právě nárok na náhradu nemajetkové újmy, nebyl důvod, aby zde nebyl aplikován popsáný přístup. Vzhledem k tomu, že stěžovateli byla přisouzena i náhrada majetkové újmy, a u té se výše tarifní hodnoty rovná výši náhrady, měl k tomu krajský soud také přihlížet a při určení sazby odměny tak měl vycházet z tarifní hodnoty odpovídající součtu dvou zmíněných tarifních hodnot (§ 12 odst. 3 advokátního tarifu).

20. Ústavní soud na tomto místě považuje za vhodné poznamenat, že na závěru o porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele nic nemohla změnit ani okolnost, že šlo o spor o náhradu nákladů řízení. Daný typ rozhodnutí je podle Ústavního soudu významný z pohledu kvalitativního, nikoli kvantitativního [viz náleze ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 3725/13 (N 55/73 SbNU 89)], a z důvodu ochrany ústavnosti proto přesahuje svým významem věc samotnou. I takové rozhodnutí se totiž dotýká účelu, podstaty a smyslu ústavního práva na náhradu škody, resp. nemajetkové újmy (srov. náleze ze dne 20. 6. 2023 sp. zn. III. ÚS 1125/23).

21. Současně Ústavní soud na tomto místě konstatuje, že paušální tarifní hodnota 50 000 Kč ve vztahu k věcem podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, tedy k věcem, které se týkají odčinění nemajetkové újmy vzniklé zásahem mj. do ústavně garantovaných přirozených práv člověka, vlivem času ztrácí na přiměřenosti (od 1. 9. 2006 nebyla změněna), a očekává, že aktualizace bude obsahem novely advokátního tarifu připravované Ministerstvem spravedlnosti.

22. Ústavní soud tak uzavírá, že napadeným usnesením krajského soudu bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele vlastnit majetek a právo na soudní ochranu. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení vrchního soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)
- [Blankosměnka](#)

- [Nájem](#)
- [Ochrana osobnosti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení a dobré mravy](#)
- [Práva dětí](#)